

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ:
ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΤΖΙΤΖΙΚΑΚΗΣ
ΒΑΣΙΛΗΣ ΓΕΩΡΓΕΛΗΣ
ΚΙΚΗ ΚΟΝΤΟΜΗΝΑ
ΕΛΕΝΗ ΤΣΑΜΙΛΗ

Τὸ δὲ μάθημά ἐστιν εὐβουλία περὶ τῶν οἰκείων, ὅπως ἂν ἄριστα τὴν αὐτοῦ οἰκίαν διοικοῖ, καὶ περὶ τῶν τῆς πόλεως, ὅπως τὰ τῆς πόλεως δυνατώτατος ἂν εἴη καὶ πράττειν καὶ λέγειν

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΠΡΩΤΑΓΟΡΑΣ (ΕΝΟΤΗΤΑ 1η)

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

1. «**Το μάθημα ... ισχυρίζομαι πως διδάσκω**»: Ποιο γνωστικό αντικείμενο υποστηρίζει ο Πρωταγόρας ότι διδάσκει και σε τι αποσκοπεί με τη διδασκαλία του;
2. «**Αλλά το σωστό εκ μέρους μου ... ούτε από τους ξένους**»: Ποια επιχειρήματα προσκομίζει ο Σωκράτης προκειμένου να τεκμηριώσει τη θέση του ότι η πολιτική αρετή δεν διδάσκεται;

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

1. Ο Πρωταγόρας, ικανοποιώντας σχετικό αίτημα του Σωκράτη, που είχε διατυπωθεί σε προγενέστερο τμήμα του φιλοσοφικού διαλόγου (318a), αναφέρεται στο ακριβές περιεχόμενο της διδασκαλίας του. Υποστηρίζει ότι αυτή συνίσταται στην καλλιέργεια και ανάπτυξη των νοητικών ικανοτήτων των μαθητών του («εὐβουλία», δηλ. ευθυκρισία, ορθοφροσύνη, ικανότητα ορθής σκέψης και λήψης αποφάσεων), ώστε να χειρίζονται με σύνεση, αποτελεσματικότητα και επιτυχία τόσο τις ιδιωτικές (προσωπικές και οικογενειακές) όσο και τις δημόσιες (κρατικές) υποθέσεις. Επομένως, η διδασκαλία του Πρωταγόρα αποσκοπεί πρωτίστως στην ενεργοποίηση της νόησης, ώστε ο μαθητής, αξιοποιώντας τις νοητικές του δυνατότητες, να γίνει σωστός οικογενειάρχης και επαγγελματίας και συνάμα ενεργός πολίτης και διακεκριμένος πολιτικός, εξίσου ικανός στο χειρισμό του λόγου όσο και στην ανάληψη πολιτικής δράσης. Αξίζει να σημειωθεί ότι η ικανότητα αυτή («ικανός να πράξει και να μιλήσει για τα πολιτικά θέματα») συνιστούσε τη βασικότερη έκφραση του αρχαιοελληνικού ιδεώδους για τον άνθρωπο, ήδη από την ομηρική εποχή (Ομήρου *Ιλιάς*: «μύθων τε ῥήτηρ' ἔμεναι πρηκτῆρά τε ἔργων»). Η απόκτησή της, ιδιαίτερα σε δημοκρατικές κοινωνίες, όπως η αθηναϊκή του 5ου π.Χ. αι., αποτελούσε καθολικό σχεδόν αίτημα των πολιτών, καθώς θεωρούσαν ότι καταξιώνονταν και ολοκληρώνονταν ως άτομα και προσωπικότητες μόνο μέσα από την άσκηση πολιτικής δραστηριότητας. Παράλληλα, οι θεσμοί και οι αρχές της δημοκρατίας (ισονομία, ισηγορία, ισοπολιτεία) επέβαλλαν την ενεργό συμμετοχή όλων των πολιτών στη διοίκηση της «πόλεως», απαιτώντας από αυτούς και ανάλογα προσόντα.

2. Τις επιφυλάξεις του ως προς το διδακτό της πολιτικής αρετής ο Σωκράτης επιχειρεί να τις τεκμηριώσει με τα ακόλουθα επιχειρήματα, τα οποία αντλεί από τη σύγχρονή του πολιτική και κοινωνική πραγματικότητα:

1ο επιχείρημα

Οι Αθηναίοι, οι οποίοι θεωρούνται σοφοί από τους υπόλοιπους Έλληνες, όταν συζητούν στην εκκλησία του δήμου για τεχνικής φύσεως ζητήματα (π.χ. για την εκτέλεση οικοδομικών ή ναυπηγικών έργων), συμβουλευούνται αποκλειστικά και μόνο τους ειδικούς, τους ειδήμονες στα θέματα αυτά (στη συγκεκριμένη περίπτωση, τους κατόχους της οικοδομικής και της ναυπηγικής αντίστοιχα τέχνης). Την ίδια στιγμή, αποδοκιμάζουν ή και εμποδίζουν με διάφορους τρόπους -ακόμη και με τη χρήση βίας- οποιονδήποτε άλλον, άσχετο με αυτά, θελήσει να μιλήσει. Αντίθετα, όταν συζητούν στο ίδιο συλλογικό όργανο για πολιτικής φύσεως ζητήματα, που αφορούν την πολιτική τέχνη, επιτρέπουν σε κάθε πολίτη να εκφράσει την άποψή του (ισηγορία), ανεξάρτητα από την κοινωνική του θέση, την οικονομική του κατάσταση, το μορφωτικό του επίπεδο ή το επάγγελμα που ασκεί. Η στάση τους αυτή δείχνει, κατά τον Σωκράτη, ότι οι Αθηναίοι δεν αναγνωρίζουν την ύπαρξη ειδικών στην πολιτική τέχνη, δηλαδή ανθρώπων που έχουν αποκτήσει ιδιαίτερες γνώσεις στο συγκεκριμένο αντικείμενο μέσω της διδασκαλίας. Επομένως, οι Αθηναίοι δεν θεωρούν την πολιτική αρετή ιδιότητα ή δεξιότητα που μπορεί να διδαχθεί και, εφόσον αναγνωρίζονται από όλους ως σοφοί, η συγκεκριμένη θέση τους πρέπει να εκληφθεί ως ορθή.

2ο επιχείρημα

Όχι μόνο οι απλοί Αθηναίοι πολίτες αλλά και οι επιφανείς Αθηναίοι πολιτικοί, οι κατεξοχήν κάτοχοι της πολιτικής αρετής, φαίνεται πως θεωρούν αδύνατη τη μετάδοσή της ακόμη και σε συγγενικά τους πρόσωπα ή στα ίδια τα παιδιά τους. Μια τέτοια περίπτωση είναι ο Περικλής, ο αδιαμφισβήτητος την εποχή εκείνη πολιτικός ηγέτης της Αθήνας. Εκείνος, ενώ φρόντισε να παράσχει στους δυο γιους του κάθε είδους μόρφωση που μπορούσε να προσφέρει ένας δάσκαλος, την πολιτική αρετή ούτε ο ίδιος τους τη δίδαξε ούτε ανέθεσε σε κάποιο άλλο άτομο να το πράξει. Αντίθετα, εναπέθεσε στην τύχη και στις προσωπικές τους ικανότητες το ζήτημα της απόκτησής της (α' μέρος του επιχειρήματος). Το ίδιο ακριβώς συνέβη και με τον Κλεινία, αδελφό του Αλκιβιάδη και ανιψιό του Περικλή. Ο τελευταίος, θέλοντας να τον απομακρύνει από τη φθοροποιό επίδραση του αδελφού του, τον παρέδωσε στον άλλο θείο του, τον Αρίφρονα, για να τον εκπαιδεύσει εκείνος στην πολιτική τέχνη. Όμως και αυτός απέτυχε να του μεταδώσει τη συγκεκριμένη ιδιότητα κι έτσι ο Κλεινίας επέστρεψε ύστερα από έξι μήνες στο σπίτι του Αθηναίου πολιτικού (β' μέρος του επιχειρήματος). Οι περιπτώσεις αυτές, όπως και πολλές άλλες παρόμοιες, αποδεικνύουν, κατά τον Σωκράτη, ότι ούτε οι πιο αξιόλογοι πολιτικοί άνδρες μπορούν να διδάξουν την πολιτική τέχνη που οι ίδιοι αναμφισβήτητα κατέχουν.

www.poukamisas.gr

20 ΧΡΟΝΙΑ

 φροντιστήρια
ΠΟΥΚΑΜΙΣΑΣ

ΑΓ. ΒΑΡΒΑΡΑ • ΑΓ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ
• (ΝΕΟ) ΑΓ. Ι. ΡΕΝΤΗΣ • ΑΙΓΑΛΕΩ
• ΑΜΦΙΑΛΗ • ΓΑΛΑΤΣΙ • ΓΛΥΦΑΔΑ
• ΔΡΑΠΕΤΣΩΝΑ • ΗΡΑΚΛΕΙΟ ΚΡΗΤΗΣ
• ΚΑΛΛΙΘΕΑ • ΚΟΡΥΔΑΛΛΟΣ
• ΛΑΡΙΣΑ • ΜΕΓΑΡΑ • ΜΟΣΧΑΤΟ
• ΝΕΑ ΣΜΥΡΝΗ • ΝΙΚΑΙΑ • ΠΕΙΡΑΙΑΣ
• ΠΕΡΑΜΑ • ΠΕΡΙΣΤΕΡΙ

ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ (Λυσίου κατά Ἀνδοκίδου ἀσεβείας, 42-43)

Ἴσως οὖν και Κηφισίου ἀντικατηγορήσει, και ἔξει ὅ,τι λέγει τὰ γὰρ ἀληθῆ χρη λέγειν. Ἄλλ' ἡμεῖς οὐκ ἂν δύναισθε τῆ αὐτῆ ψήφω τόν τε ἀπολογούμενον και τόν κατηγοροῦντα κολάσαι. Ἄλλα νῦν μὲν περὶ τούτου καιρός ἐστὶ γνῶναι τὰ δίκαια, ἕτερος δὲ ἔξει Κηφισίω και ἡμῶν ἐκάστω, ὧν οὗτος νῦν μεμνήσεται. Μὴ οὖν και δι' ἑτέραν ὀργὴν τούτου ἀδικοῦντος νῦν ἀποψηφίσθητε. Ἄλλα λέξει ὅτι μηνυτῆς ἐγένετο και ἕτερος οὐδεὶς ὑμῖν ἐθελήσει μηνύειν, ἐὰν κολάζητε. Ἀνδοκίδης δὲ ἔχει τὰ μηνύτρα παρ' ὑμῶν, σώσας τὴν αὐτοῦ ψυχὴν ἑτέρων διὰ ταῦτα ἀποθανόντων. Τῆς μὲν οὖν σωτηρίας ἡμεῖς τούτω αἰτιοί ἐστε, τῶν δὲ κακῶν τῶνδε και τῶν κινδύνων αὐτὸς ἑαυτῶ, παραβάς τὰ δόγματα και τὴν ἄδειαν ἐφ' ἣ μηνυτῆς ἐγένετο.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

1. Να μεταφράσετε το κείμενο που σας δίνεται.
2. Να γράψετε τους ζητούμενους τύπους για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου:
λέγει: το γ' ενικό υποτακτικής ενεργητικού αορίστου β'
τὰ ἀληθῆ: τον ίδιο τύπο στους άλλους βαθμούς
δύναισθε: το β' ενικό οριστικής παρατατικού
γνῶναι: το α' πληθυντικό οριστικής ενεργητικού υπερσυντελικού
ἡμῶν: τον ίδιο τύπο στον ενικό αριθμό
ἀποψηφίσθητε: το γ' πληθυντικό ευκτικής μέλλοντα στην ίδια φωνή
σώσας: το α' ενικό οριστικής μέσου παρακειμένου
αὐτοῦ: τον ίδιο τύπο στο β' πρόσωπο
ἀποθανόντων: το απαρέμφατο παρακειμένου
παραβάς: το β' ενικό προστακτικής ενεργητικού αορίστου β'
3. **τῆ ψήφω, γνῶναι, ὧν, τούτου, αὐτός, ἑαυτῶ:** Να χαρακτηρίσετε συντακτικά τους όρους.
4. **ἀποθανόντων:** Να χαρακτηρίσετε συντακτικά τη μετοχή και να τη μετατρέψετε σε ισοδύναμη μορφή λόγου.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

1. Ἴσως βέβαια ανταποδώσει τὴν κατηγορία στον Κηφισιο και θα ἔχει τὴ δυνατότητα να πει κάτι' γιατί πρέπει να λέμε τὴν ἀλήθεια. Εσείς όμως δεν ἔχετε τὴ δυνατότητα με τὴν ἴδια ἀπόφαση να τιμωρήσετε και τὸν κατηγορούμενο και τὸν κατήγορο. Αντίθετα, εἶναι τώρα ευκαιρία να αποφασίσετε με δίκαιο τρόπο γι' αὐτόν και θα ἔρθει ἄλλη ευκαιρία [να αποφασίσετε] για τὸν Κηφισιο και για καθέναν ἀπὸ εμάς, ὅσους αὐτὸς τώρα θα θυμηθεῖ. Μὴν αθώσετε λοιπόν σήμερα αὐτόν, παρόλο που εἶναι ἄδικος, ἐξαιτίας τῆς ὀργῆς σας ἐναντίον κάποιου ἄλλου. Βέβαια, θα πει ὅτι αὐτὸς ἔκανε μὴνυση και ὅτι, ἐὰν τὸν τιμωρήσετε, κανένας ἄλλος δεν θα θελήσει να σας κάνει καταγγελίες. Ο Ἀνδοκίδης όμως ἔχει λάβει τὴν ἀμοιβή του ἀπὸ εσάς για τὴς καταγγελίες του, ἀφοῦ σώθηκε, αν και ἄλλοι γι' αὐτὰ τα παραπτώματα καταδικάστηκαν σε θάνατο. Εσείς λοιπόν ἀπὸ τὴν μια εἴστε αἰτιοὶ τῆς σωτηρίας του, ἐνῶ αὐτὸς ὁ ἴδιος [εἶναι] πρόξενος τῶν σημερινῶν συμφορῶν και τῶν κινδύνων για τὸν εαυτὸ του, διότι παρέβη τὴς συμφωνίες και τὸς ὅρους τῆς ἀμνηστίας, σύμφωνα με τὸς ὁποίους ἔκανε τὴς καταγγελίες του.
2. **λέγει:** εἴπη
τὰ ἀληθῆ: τὰ ἀληθέστερα - τὰ ἀληθέστατα
δύναισθε: ἐδύνω ἢ ἡδύνω
γνῶναι: ἐγνώκεμεν
ἡμῶν: ἐμοῦ & μου
ἀποψηφίσθητε: ἀποψηφιοῖντο
σώσας: σέσωμαι & σέσωμαι
αὐτοῦ: σεαυτοῦ
ἀποθανόντων: τεθνηκέναι & τεθνάναι
παραβάς: παράβηθι
3. **τῆ ψήφω:** δοτική του μέσου ἀπὸ το ἀπαρ. «κολάσαι»
γνῶναι: τελικό ἀπαρέμφατο, υποκείμενο στην ἀπρόσωπη ἔκφραση «καιρός ἐστὶ»
ὧν: ἀντικείμενο του ρ. μεμνήσεται
τούτου: ἀντικείμενο του ρ. ἀποψηφίσθητε και υποκείμενο τῆς μετοχῆς «ἀδικοῦντος»
αὐτός: κατηγορηματικός προσδιορισμός στο ἐννοούμενο «Ἀνδοκίδης»
ἑαυτῶ: δοτική προσωπική ἀντιχαριστική ἀπὸ το ἐννοούμενο «αἰτιός ἐστὶ»
4. **ἀποθανόντων:** ἐπιρρηματική ἐναντιωματική μετοχή, γενική ἀπόλυτη, ἐπιρρηματικός προσδιορισμός τῆς ἐναντίωσης. Μετατρέπεται σε δ/α ἐναντιωματική πρόταση: εἰ και ἕτεροι ἀπέθανον.

ΠΡΩΤΑΓΟΡΑΣ (491-411 π.Χ.)

Ἐνας ἀπὸ τὸς διαπρεπέστερους και εὐφρέστερους Ἑλλήνες σοφιστῆς φιλοσόφους, που γεννήθηκε στα Ἄβδηρα και ἔδρασε στην Ἀθήνα κατά τὸν χρυσὸ αἰῶνα (5ο π.Χ.) του Περικλή, στον κύκλο του ὁποίου ἀνῆκε. Το πιο γνωστὸ του σύγγραμμα με τίτλο «Ἀλήθεια» ἢ «Καταβάλλοντες» ξεκινούσε με τὴν περίφημη φράση «Μέτρον πάντων χρημάτων ἄνθρωπος, τῶν μεν ὄντων ὡς ἐστὶ, τῶν δε μὴ ὄντων ὡς οὐκ ἐστὶ». Αὐτὴ ἡ φράση συνοψίζει ὅλη τὴ διδασκαλία τῆς κοσμοθεωρίας τῶν σοφιστῶν. Με τὸν ὅρο «κρίματα» δεν ἐννοοῦσαν μόνο ὅ,τι ἔχει υλικὴ ὑπόσταση ἀλλὰ και κάθε ἀφρημένη ἔννοια με τὸ ἀντίθετό τῆς (ζεστό και κρύο, γλυκό και πικρὸ κλπ), ἐνῶ με τὸν ὅρο «ἄνθρωπος» οἱ σοφιστῆς και ὁ Πρωταγόρας ἐννοοῦσαν τὴν κοινωνία, λένε νεότεροι ἐρευνητῆς και ὅχι τὴν ἀτομικὴ ὑπόσταση τῶν ὄντων, ὅπως πίστευε ὁ πολέμιος τῶν σοφιστῶν Πλάτων. Στὴς ἀπόψεις του περὶ πολιτισμοῦ ὁ Πρωταγόρας ἔθεσε ὡς πρωταρχικῆς ἀρχῆς μίας ἀνθρώπινης κοινωνίας τὴν νηθικὴ και τὴ δικαιοσύνη, ἐνῶ στὴς «Ἀντιλογίες» του θεμελίωσε τὴν οὐσία τῶν ἐννοιῶν λόγου και ἀντιλόγου για ὁποιοδήποτε ζήτημα. Οἱ σκέψεις του περὶ ἀγωγῆς τῶν μαθητῶν στο ἔργο «Περὶ ἀρετῶν» θεωροῦνται ὡς οἱ πρόδρομοι τῶν βασικῶν ἀρχῶν τῆς παιδαγωγικῆς.

www.poukamisas.gr

ἐδὼ και 20 χρόνια,
 στα Φροντιστήρια Πουκαμισάς,
 πάνω ἀπὸ 12.500 μαθητῆς
 ἔκαναν τὸ ὄνειρό τους πραγματικότητα...

κάν'το κι εσύ !

φροντιστήρια
ΠΟΥΚΑΜΙΣΑΣ